

NOVÉ TENDENCE MULTIKULTURALISMU V SOUČASNÉ EVROPĚ

Zdeněk Řízek

Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-právní, Ústav ekonomie

***Abstract:** Multikulturalism has been declared to be failed by leading European politicians despite the fact that politicians are the ones who are responsible for full and functional significance of this social phenomenon and at the same time and parallel coexistence of different peoples and cultures in Europe. And in this direction have been new multicultural trends discovered.*

***Keywords:** Multikulturalism, European Union, Migration, Globalization, New Trends in Multiculturalism, Interculturality, Transculturality, Hybridization*

1. Úvod

Multikulturalismus je v současnosti jedním z nejvýznamnějších a především nevyhnutelným sociálním jevem. V době globalizace, kdy se svět propojuje ve všech sférách a na všech úrovních, se multikulturalismus nejvíce projevuje právě v oblastech, kde je koncentrován střet různých národů kultur.

Vzhledem k tomu, že Evropa byla, je a zřejmě čím dál více bude místem, kde se setkávaly a setkávají různé kultury. Je proto pochopitelné, že multikulturalismus zde není ničím novým a je v uvedených geografických oblastech očekáván. Je proto na postoji jednotlivých evropských národů, vlád a politiků, jak se zachovají při řešení takového významného úkolu, kterým je přijímání migrantů, a tím multikulturalismu jako pozitivního a vítaného sociálního jevu.

V této souvislosti je třeba také připomenout fakt, že většina přistěhovalců má v sobě především výrazný ekonomický motiv, který předurčuje, kterým směrem se bude vystěhovalci ubírat, byť by se jednalo prvotně o politický impuls, který donutil migranty k odchodu ze země původu.

Příspěvek se také zabývá některými poměrně novými pojmy, které současný stav multikulturalismus usměrňují a nabízejí jiné tendence, které hledají východisko, ze současného obecně přijímaného názoru, že multikulturalismus selhal.

2. Postoj k multikulturalismu v současné Evropě

Současná situace multikulturalismu v Evropě je v posledních měsících pod vlivem dvou velmi významných událostí, které ovlivňují postoj občanů především členských států Evropské unie prostřednictvím jejich politických reprezentantů: zaprvé opakovaným prohlášením současných významných evropských politiků na nejvyšší úrovni, že multikulturalismus selhal, a 2. občanské nepokoje šířící se přes státy severní Afriky do států Středního a Blízkého Východu, tedy v regionu, který je Evropě geograficky nejbližší a v němž se každá událost v Evropě posuzuje velmi obezřetně.

Těmito událostmi se také intenzívně zabývala letošní největší evropské bezpečnostní konference, která se konala 4. února 2011 v Mnichově.[5]

3. Současné postoje evropských politiků k multikulturalismu

Mnichovská bezpečnostní konference se konala poměrně krátce po sérii kritických prohlášení některých významných evropských politiků na úroveň multikulturalismu především v Evropě. Těmito prohlášeními byl dán jednoznačný směr vývoje postoj jednotlivých politiků. Významnost těchto prohlášení je nesporná a stojí v této souvislosti za stručné připomenutí.

Prvním, z politiků, kdo se veřejně kriticky vyslovil ke stavu multikulturalismu ve své zemi, byla v říjnu 2010 německá kancléřka Angela Merkelová, když prohlásila, že multikulturalismus selhal. Měla poměrně těžkou pozici, ale byla první, kdo prohlásil něco, co si v Evropě už mnozí dříve mysleli. Situace je v Německu komplikovaná dlouhodobou nedůsledností německých úřadů v oblasti integrace migrantů do minoritní společnosti. Navíc jsou stále více slyšet hlasy, že je třeba v otázkách přistěhovalectví postupovat razantněji a dokonce předseda bavorské CSU navrhuje, aby přistěhovalcům, kteří se nechtějí integrovat, byly odebrány sociální dávky. A ministr vnitra Thomas de Maiziere prohlásil, že integrovat se nechce 10-15 % imigrantů.[2]

Podobně se projevil koncem ledna 2011 i britský premiér David Cameron, který v podstatě zopakoval totéž. Měl k tomu jednodušší pozici, protože byl v Německu, kde už byl tento výrok pronesen. Přesto rozvířil debatu. K tomu navíc prohlásil, že Británie potřebuje silnou národní identitu, aby lidé nepodporovali extremistická hnutí, a to je vážný důvod, protože v roce 2005 zde vybuchovaly bomby teroristů v londýnské hromadné dopravě. Mimoto konečně jako první v tomto smyslu nahlas prohlásil, že převládající pasivní tolerance musí být vystřídána aktivním liberalismem.[4]

Začátkem února 2011 to byl francouzský prezident Nicolas Sarkozy, kdo se přidal a nahlas řekl to, co se už ve Francii dávno vědělo: „Příliš jsme se zabývali identitou jedince, který přicházel, a ne dost identitou země, která ho vítala.“ A dodal, že takový (původní) koncept selhal.[3] Ale v případě Sarkozyho je podezření, že se odhodlal k tomuto prohlášení, aby získal pravicové voliče, když už nezvládá severoafrické uprchlíky v předměstích Paříže.

S prohlášením, že multikulturní Evropa selhala, se projevil při návštěvě Prahy italský ministr zahraničí Franco Frattini. Stejný názor má podle něj i český ministr zahraničí Karel Schwarzenberg: „Multikulturní Evropa bez pravidel, bez hodnot a bez respektu k tradičním principům je slabá Evropa. To je další fakt, na kterém se s ministrem Schwarzenbergem už dlouho shodujeme.“[7]

Místopředseda holandských Křesťanských demokratů Maxime Verhagen se koncem února 2011 připojil k německým, britským a francouzským představitelům, kteří veřejně oznámili selhání multikulturalismu.[8] Oznámil to během televizní debaty Nova College Tour. O události informuje Algemeen Dagblad. Lídr křesťanských

demokratů v pořadu uvedl, že Holanďané se už necítí ve své zemi doma a imigranti Holandsko za svou zemi nepřijali.

Pro správnost a úplnost informace dodávám, že uvedení evropští politici zdaleka nebyli první, kdo koncept multikulturalismu odsoudil. Před nimi to byl australský expremiér John Howard, jehož projev byl rozeslán po internetu jako první odvážný projev na toto téma, či někdejší ministerský předseda Španělska José María Aznar.

Takové prohlášení učinil i český prezident Václav Klaus, a možná že byl první.[9] S odstupem času a pod vlivem posledních prohlášení světových politiků se čtou bezprostřední reakce českých politiků na Klausovo prohlášení o multikulturalismu se zvláštním pocitem.

4. Nepokoje v severní Africe – současnost multikulturalismu v Evropě

V souvislosti s těmito postoji západoevropských politiků je potřeba nahlížet i na osvobozovací tendence v Severní Africe a v současné době stále více i na Středním východě.

Platby Evropské unie severoafrickým státům, především Libyi a Maroku za to, že budou brzdit na minimum migraci z především subsaharské Afriky do Evropy, už dávno nejsou tajemstvím. Postupně jsou odhalovány v médiích také přátelské styky severoafrických diktátorů s některými nejvyššími evropskými politiky.

Jak je zjevné, migrace je vázána na svoji vlastní sílu, která příliš ohledů na rozhodování politiků nebere. Tuto skutečnost potvrzuje právě převoz severoafrických uprchlíků vlakem z Itálie do Francie. A podle mnohých zdrojů, je to právě Francie, která má na svém území jedny z nejméně přizpůsobivých přistěhovalců.[10]

Mimo tyto severoafrické migranty je údajně jen v Libyi jeden a půl milionu subsaharských běženců, čekajících na příležitost, jak se dostat do Evropy.

Do budoucna je ještě mnohé nevyřešeno. Stejní politici, kteří dlouhé roky prohlašovali multikulturalismus za demografickou spásu Evropy, nyní multikulturalismus zatracují. Nakonec budou muset najít takové řešení, které bude přijatelné hlavně pro jejich voliče. U toho však nesmí být porušen základní principy lidských práv, které jsou základní součástí právního systému všech členských států Evropské unie.

5. Možná řešení problému

Současné tendence ve vývoji multikulturalismu mohou vést i přes další možná řešení, která vývoj v této oblasti nabízí.

Jednak je to pojem *interkulturalita*, který je v poslední době obzvlášť aktuální, a to hlavně v souvislosti se světovou globalizací a stále silnějšími migračními pohyby směrem k Evropské unii, kde dochází, jak už bylo zmíněno, ke kontaktům různých kultur.

Dalším z pojmů je *transkulturalita*. Ta označuje stav, kdy jsou kultury navzájem propojené. Nejde tu jen o vzájemné ovlivňování, ale o postupném budování vzájemné závislosti.

Globalizace v posledních desetiletích podstatně změnila podmínky nejen pro různé vzájemné kulturní kontakty, ale především ekonomická pravidla, která se vytvořila v tzv. demokratických státech a prosazují se po celém světě. Tím dochází ke střetávání kultur v kratších a kratších časových úsecích a ne v dostatečně dlouhých časových obdobích, aby mohlo dojít k multikulturní symbióze nenásilně.[11]

V současných sociálních vědách a kulturních studiích se používá také termín *hybridizace*, který popisuje a vysvětluje proces vzájemného prolínání jednotlivých kultur a jejich projevů, které pocházejí z různých, často velmi rozdílných tradic.

Ale mimo uvedené je i ve shora popsané situaci v Evropě řešení:

- uvědomit si, že multikulturalismus není neuchopitelný problém a je-li nepoužitelný jako politický pojem, existuje tu nadále jako sociální jev, který nelze prostým prohlášením politiků odstranit;
- aktivně vyhledávat a bezodkladně řešit i drobné problémy migrantů na jedné straně a důsledně vyžadovat dodržování pravidel vzájemného bezkonfliktního soužití v majoritní společnosti;
- důsledně trvat na průběžném dodržování a vyhodnocování integračních regulí v jednotlivých společnostech přijímajících migranty a taktéž důsledně na základě empirických poznatků harmonizovat postup v celé Evropské unii v přístupu k eliminaci problémů s migranty a jejich specifických potřeb.

6. Závěr

Evropská unie má eminentní zájem na stabilním a bezpečném vývoji v bezprostředním okolí, v sousedních regionech. Potom deklarovaný postoj nejvyšších politických představitelů Evropské unie, která má velký zájem na funkční praktické politice vzájemného sblížení a budoucího propojování států Evropské unie a Africké unie, v jehož prvním sledu by měly být právě státy kolem Středozemního moře, není ničím jiným, než změnou směru, jak multikulturní realitu uchopit jinak.

V uvedených souvislostech je mimo uvedené zřejmé, že všechny kroky Evropské unie a jejich politiků vedou především jejich partikulární zájmy, které jsou ovlivněny především snahou dosáhnout dalších pokračujících politických úspěchů v první řadě a udržet pokud možno svoje vlastní teritorium na co možná nejvyšší ekonomické úrovni, aby nedošlo k jejich negativnímu hodnocení. Proto má také migrace do jednotlivých evropských států a nakonec do celé evropské unie svoje politické a ekonomické limity, které jsou výhradně vázány na osobnostní charakter každého politika.

Tím ale však multikulturalismus v současné Evropě neztrácí nic ze svého významu pro budoucnost. Jen je potřeba situaci řešit jinak a lépe. A to je stejně zase na těch samých politických reprezentantech.

Použité zdroje:

- [1] iHNed.cz (sko). *Multikulturalismus selhal, prohlásil po Merkelové i britský premiér Cameron.* iHNed.cz: *On-line zprávy hospodářských novin.* 2011. [cit. 2011-02-05]. Dostupné na WWW: <<http://zahranicni.ihned.cz/c1-49799250-multikulturalismus-selhal-prohlasil-po-merkelove-i-britsky-premier-cameron>>.
- [2] iHNed.cz. *Multikulturalismus naprosto selhal, prohlásila Merkelová.* iHNed.cz: *On-line zprávy hospodářských novin.* 2010. [cit. 2010-10-18]. Dostupné na WWW: <<http://zahranicni.ihned.cz/c1-47229300-merkelova-integrace-cizincu-selhala>>.
- [3] Novinky.cz (rei). *Multikulturalismus pohřbil už i Sarkozy.* Novinky.cz. 2011. [cit. 2010-02-11]. Dostupné na WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/224963-multikulturalismus-pohrbil-uz-i-sarkozy.html>>.
- [4] ČTK (ogo). *Cameron se přidal k Merkelové. Multikulturalismus podle něj selhal.* Novinky.cz [online]. 2011, [cit. 2011-02-05]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/cameron-se-pridal-k-merkelove-multikulturalismus-podle-nej-selhal-1d1-/ln_zahranici.asp?c=A110205_124616_ln_zahranici_ogo>.
- [5] ČT24, ČTK (muf). *V Mnichově dnes začíná 47. bezpečnostní konference.* ČT 24 [online]. 04.02.2011, [cit. 2011-02-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.ct24.cz/svet/114479-v-mnichove-dnes-zacina-47-bezpecnostni-konference/>>.
- [6] iDNES.cz (leš). *Evropa pohřbívá multi-kulti. Projekt padl, shodli se státníci.* iDNES.cz [online]. 2011. [cit. 2011-02-11]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/evropa-pohrbiva-multi-kulti-projekt-padl-shodli-se-statnici-pl7-/zahranicni.asp?c=A110211_120816_zahranicni_bt看>.
- [7] HOUSKA, Ondřej. *Multikulturní Evropa selhala, prohlásil v Praze italský ministr zahraničí.* Zpravy.rozhlas.cz: *Český rozhlas* [online]. 2011. [cit. 2011-02-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/zprava/848383>>.
- [8] eurabia. *Místopředseda holandských křesťanských demokratů: Multikulturalismus selhal.* Eurabia [online]. 2011. [cit. 2011-02-24]. Dostupné na WWW: <<http://eurabia.parlamentnilisty.cz/Articles/6035-mistopredseda-holandskych-krestanskych-demokratu-multikulturalismus-selhal.aspx>>.
- [9] ŠRÁFELDOVÁ, Milena. *Václav Klaus odmítl multikulturalismus, vyvolal tím ostrou kritiku.* Český rozhlas: *Radio Praha* [online]. 2005, 1, [cit. 2011-02-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/vaclav-klaus-odmitl-multikulturalismus-vyvolal-tim-ostrou-kritiku>>.
- [10] ESMAN, M. J. *Diasporas in the Contemporary World.* Cambridge, Malden: Polity Press, 2009. 210 s. ISBN 978-0-7456-4497-4.

- [11] SKARUPSKÁ, Helena. Multikulturalismus. In SKARUPSKÁ, Helena. *Multikulturalismus* [online]. [s.l.]: [s.n.], 2011 [cit. 2011-06-30]. Dostupné z WWW: <www.pedagog.ic.cz/skarupska_dok/soubory/Multikulturalismus.pdf>.

Kontaktní adresa:

Ing. Zdeněk Řízek
Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko správní
Ústav ekonomie
Studentská 95, 532 10 Pardubice
e-mail: zdenek.rizek@upce.cz
tel. č.: +420 466 036 477